VIOLUL SĂVÂRȘIT ASUPRA UNUI MEMBRU DE FAMILIE

RAPE COMMITTED ON A FAMILY MEMBER

CZU: 343.541:316.356.2 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.13**

Iconom STAVROFOR,
România
Dănuț Gheorghiță CAIA,
ORCID: 0000-0003-0540-3055
e-mail: dancaia@yahoo.com
Inspectoratul de Jandarmi Județean Neamț, România
Georgiana (DOBOȘ) POPA,
ORCID: 0000-0002-5077-2485
e-mail: georgiana.dobos95@gmail.com
România

Summary. *Since ancient times, sexual relations between relatives have been considered deeply immoral acts and have been severely sanctioned by various human communities. Incest, known in the old laws as "mixture of blood", was criminalized and punished with all severity. According to Article 201 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, incest consists of sexual relations or other sexual actions between relatives on the direct line up to the third degree inclusive, as well as between relatives on the collateral line. The child must be respected as a person who has the right to his own life, privacy and normal development. Nothing must endanger its existence or development, and even more so it must not be subject to abuse or exploitation. Statistics show that domestic violence, including rape, remains a significant problem. Many cases go unreported, and those that are reported often face a difficult process of investigation and prosecution. This reflects the urgent need for further action to support victims, educate the public and ensure that offenders are held accountable. Another key aspect is recognizing the long-term impact on victims. Domestic rape can lead to severe trauma, including post-traumatic stress disorder, depression, anxiety, and difficulty establishing and maintaining healthy relationships. Psychological support and counseling are essential for victims' recovery, but access to these services is often limited.*

Keywords: *incest, human, subject, acts.*
Cuvinte-cheie*: incest, human, subject, acts.*

INTRODUCERE

Infracțiunile contra libertății și integrității sexuale reprezintă una dintre cele mai grave categorii de fapte penale, având consecințe devastatoare asupra victimelor și lăsând urme adânci în conștiința colectivă. Violul, definit ca un act sexual forțat, este considerat nu doar o agresiune fizică, ci și una psihologică și emoțională, afectând profund stima de sine și încrederea victimei.

În cadrul familiei, această infracțiune capătă o dimensiune și mai complexă. Familia, percepută ca un spațiu de siguranță și protecție, devine scena unor acte de violență extremă. Violul comis asupra unui membru de familie încalcă nu doar integritatea fizică, ci și încrederea fundamentală care ar trebui să existe între membrii familiei. În acest context, victima se confruntă cu dileme suplimentare, cum ar fi teama de a nu fi crezută, rușinea, stigmatizarea și presiunile de a păstra tăcerea pentru a nu dezintegra unitatea familială.

În Republica Moldova, fenomenul violenței domestice, inclusiv violul, a început să fie recunoscut și tratat cu mai multă seriozitate în ultimele decenii. Deși tradițiile și normele culturale încă descurajează uneori dezvăluirea acestor fapte, legislația și măsurile instituționale au evoluat pentru a proteja mai eficient victimele și pentru a sancționa agresorii. Codul Penal al Republicii Moldova și Legea privind prevenirea și combaterea violenței în familie oferă un cadru legal pentru abordarea acestor infracțiuni. Însă, aplicarea acestor norme se lovește adesea de bariere practice, inclusiv lipsa resurselor adecvate, formarea insuficientă a personalului implicat și mentalitățile tradiționale care pot descuraja victimele să raporteze agresiunile.

Statisticile arată că violența în familie, inclusiv violul, rămâne o problemă semnificativă. Multe cazuri rămân neraportate, iar cele raportate se confruntă deseori cu un proces dificil de investigare și judecată. Aceasta reflectă nevoia urgentă de măsuri suplimentare pentru a sprijini victimele, a educa publicul și a asigura că infractorii sunt trași la răspundere. Un alt aspect esențial este recunoașterea impactului pe termen lung asupra victimelor.

Violul în cadrul familial poate duce la traume severe, incluzând tulburări de stres post-traumatic, depresie, anxietate și dificultăți în stabilirea și menținerea relațiilor sănătoase. Sprijinul psihologic și consilierea sunt esențiale pentru recuperarea victimelor, însă accesul la aceste servicii este adesea limitat.

În plus, trebuie subliniată importanța educației și conștientizării. Schimbarea mentalităților și promovarea unei culturi a respectului și egalității sunt cruciale pentru prevenirea violenței în familie. Campaniile de sensibilizare, programele educaționale și colaborarea între diverse instituții și organizații non-guvernamentale joacă un rol vital în această privință.

Pe scurt, violul săvârșit asupra unui membru de familie reprezintă o infracțiune complexă și devastatoare, care necesită o abordare multi-dimensională și coordonată. Legislația trebuie să fie susținută de măsuri practice eficiente, iar societatea trebuie să fie educată și mobilizată pentru a combate acest fenomen. Printr-o înțelegere aprofundată a contextului și prin implementarea unor măsuri adecvate, se poate contribui la protejarea drepturilor și demnității celor afectați și la crearea unui mediu familial sigur și respectuos.

2. CADRUL LEGAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2.1 Prevederi legale referitoare la infracțiunea de viol

Codul Penal al Republicii Moldova este principalul act normativ care reglementează infracțiunile și pedepsele aplicabile în cazul acestora. În ceea ce privește infracțiunea de viol, art. 171 CP RM definește și sancționează această faptă:

Art. 171. Violul

(1) Violul, adică raportul sexual, săvârșit prin constrângere fizică sau psihică, ori profitând de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(2) Violul săvârșit:

a) asupra unei persoane minore;

b) de către două sau mai multe persoane;

c) de către o persoană care a mai săvârșit viol;

d) cu deosebită cruzime;

e) care a cauzat vătămări corporale grave;

f) care a avut urmări grave pentru victimă;

g) asupra unei rude apropiate sau asupra unui membru de familie,se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani.

Definirea membrului de familie în legislație - Conform legislației moldovenești, termenul „membru de familie” include soțul/soția, copiii, părinții, frații/surorile, precum și alte persoane care locuiesc împreună cu autorul infracțiunii și întrețin relații asemănătoare celor de familie.

2.2 LEGISLAȚIA SPECIALĂ PRIVIND VIOLENȚA ÎN FAMILIE

2.2.1 Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 privind prevenirea și combaterea violenței în familie

Această lege este un instrument esențial în combaterea violenței domestice în Republica Moldova, incluzând și violul în context familial. Principalele prevederi relevante includ:

- **Art. 3. Tipurile de violență în familie**

Violența fizică, psihologică, sexuală, economică și spirituală sunt recunoscute ca forme de violență în familie.

- **Art. 4. Măsuri de protecție a victimelor**

Ordinul de protecție, care poate fi emis de instanțele de judecată pentru a proteja victimele de agresori. Servicii de sprijin pentru victime, inclusiv adăposturi, consiliere și asistență medicală.

Modificările recente ale legislației

Modificările recente includ măsuri mai stricte pentru protecția victimelor și sancțiuni mai dure pentru agresori. De exemplu, în 2016, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat modificări care permit emiterea de ordine de restricție provizorii și au extins definiția violenței domestice pentru a include toate formele de abuz.

2.3 Proceduri de investigare și urmărire penală

Organele de poliție au responsabilitatea de a interveni prompt în cazurile de violență în familie și de a asigura protecția victimelor. Aceasta include:

- Asigurarea unui răspuns rapid la apelurile de urgență.
- Documentarea detaliată a incidentelor și colectarea probelor.
- Emiterea de ordine de protecție provizorii, dacă este necesar.

Procuratura joacă un rol crucial în investigarea și urmărirea penală a cazurilor de viol. Procurorii trebuie să asigure:

- Investigare temeinică și imparțială.
- Asigurarea protecției victimelor pe durata procesului penal.
- Colaborarea cu alte instituții și organizații pentru a oferi suport adecvat victimelor.

Cazurile de viol în familie sunt judecate de instanțele penale competente. Procesul include:

- Audieri preliminare pentru evaluarea probelor și stabilirea măsurilor de protecție.
- Procese publice sau închise, în funcție de natura cazului și de dorințele victimei.
- Emiterea sentințelor și aplicarea sancțiunilor conform legislației în vigoare.

2.4 Aspecte practice și provocări

Normele culturale și sociale tradiționale pot descuraja victimele să raporteze cazurile de viol în familie. Rușinea, teama de stigmatizare și presiunile familiale contribuie la menținerea tăcerii în multe cazuri. Lipsa resurselor adecvate, inclusiv personal specializat și adăposturi pentru victime, reprezintă o altă provocare semnificativă. De asemenea, formarea insuficientă a personalului implicat în gestionarea acestor cazuri poate afecta eficiența răspunsului legal.

Pentru a combate eficient violența în familie, este esențială o educație adecvată și campanii de sensibilizare care să promoveze respectul, egalitatea și drepturile omului. Implicarea comunității și colaborarea între diferite instituții și organizații non-guvernamentale sunt cruciale pentru schimbarea mentalităților și reducerea incidenței acestor infracțiuni.

Cadrul legal din Republica Moldova oferă un fundament solid pentru combaterea violenței în familie, inclusiv a violului. Cu toate acestea, aplicarea eficientă a acestor norme necesită resurse adecvate, formare continuă și o schimbare a mentalităților culturale și sociale.

Prin îmbunătățirea legislației și adoptarea unor măsuri practice eficiente, se poate asigura o protecție mai bună a victimelor și se poate reduce incidența acestor infracțiuni grave.

3. ELEMENTELE CONSTITUTIVE ALE INFRACȚIUNII DE VIOL

3.1 Subiectul infracțiunii

Subiectul infracțiunii de viol, conform Codului Penal al Republicii Moldova, este orice persoană fizică responsabilă penal care, prin acțiunea sa, săvârșește actul de viol. În

contextul violului asupra unui membru de familie, subiectul activ poate fi soțul, concubinul, părintele, fratele, sora, sau orice altă persoană care locuiește împreună cu victima și întreține relații asemănătoare celor de familie.

Subiectul trebuie să aibă discernământ și capacitate penală la momentul săvârșirii infracțiunii. În caz contrar, persoana poate fi supusă unor măsuri de siguranță în conformitate cu legislația în vigoare.

3.2 Obiectul juridic protejat

Obiectul juridic principal protejat prin incriminarea violului este libertatea sexuală a persoanei, care implică dreptul acesteia de a decide liber asupra propriului corp și de a consimți la actele sexuale. În cazul violului asupra unui membru de familie, obiectul juridic include, suplimentar, și protecția relațiilor familiale, a integrității și unității familiei.

Obiectul material al infracțiunii de viol este corpul persoanei supuse actului sexual forțat. În cazul membrilor de familie, această protecție este amplificată prin relațiile de încredere și protecție care trebuie să caracterizeze unitatea familială.

3.3 Latura obiectivă

Latura obiectivă a infracțiunii de viol constă în acțiunea de constrângere fizică sau psihică a victimei în vederea obținerii unui raport sexual, sau profitarea de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința. Elementele componente ale laturii obiective sunt:

- Constrângerea fizică implică utilizarea forței sau a violenței pentru a supune victima. Constrângerea psihică se manifestă prin amenințări, intimidări sau alte mijloace de presiune morală care reduc victima la tăcere sau neputință.
- Actul sexual, în contextul infracțiunii de viol, include orice formă de penetrare vaginală, anală sau orală fără consimțământul victimei, precum și alte acte de natură sexuală impuse cu forța.
- Profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința presupune situații în care victima se află într-o stare de inconștiență, incapacitate fizică sau mentală, sau alte circumstanțe care îi anulează capacitatea de a opune rezistență.

3.4 Latura subiectivă

Latura subiectivă a infracțiunii de viol este intenția directă, caracterizată prin voința autorului de a comite actul sexual prin constrângere, știind că victima nu consimte la acesta. Aceasta implică prezența reprezentării clare a faptului că acțiunile sale sunt neconsimțite de victimă și că prin acestea cauzează suferință și umilință.

Intenția directă se manifestă prin conștientizarea de către autor a caracterului ilicit al faptei sale și prin dorința de a înfăptui actul sexual prin constrângere. Aceasta poate fi

dovedită prin mărturii, comportamentul autorului înainte și după comiterea infracțiunii, precum și prin orice alte probe care indică scopul și voința acestuia.

3.5 Consecințele infracțiunii

Consecințele violului asupra unui membru de familie sunt multiple și grave, afectând victima atât fizic, cât și psihologic. Acestea includ traume psihologice profunde, tulburări de stres post-traumatic, depresie, anxietate și deteriorarea relațiilor interpersonale.

Victima unui viol în familie poate suferi de tulburări psihologice severe, care necesită intervenție medicală și psihologică specializată. Efectele pe termen lung pot include dificultăți în relațiile viitoare și integrarea socială. Infracțiunea de viol în familie poate conduce la destrămarea unității familiale, afectând nu doar victima directă, ci și ceilalți membri ai familiei. În plus, stigmatizarea socială și percepția publică negativă pot avea consecințe asupra comunității în ansamblu.

Elementele constitutive ale infracțiunii de viol includ subiectul, obiectul juridic protejat, latura obiectivă și subiectivă, precum și circumstanțele agravante. În contextul familial, aceste elemente subliniază complexitatea și gravitatea crescută a infracțiunii. Înțelegerea clară și aplicarea riguroasă a acestor elemente sunt esențiale pentru asigurarea justiției și protecției efective a victimelor.

4. PARTICULARITĂȚI ALE VIOLULUI SĂVÂRȘIT ASUPRA UNUI MEMBRU DE FAMILIE

Violul săvârșit asupra unui membru de familie implică particularități distincte, datorită contextului familial în care se produce. Relațiile de familie sunt caracterizate de încredere, dependență și autoritate, ceea ce poate intensifica trauma victimei și complica investigarea infracțiunii. În cadrul familial, agresorul se află adesea într-o poziție de autoritate sau încredere față de victimă, cum ar fi soțul, părintele sau fratele mai mare. Această dinamică de putere poate fi exploatată pentru a comite infracțiunea și pentru a menține controlul asupra victimei. De asemenea, victimele pot fi dependente economic sau social de agresor, ceea ce le îngreunează capacitatea de a raporta abuzul și de a căuta ajutor.

4.1 Impactul psihologic și emoțional

Impactul psihologic și emoțional al violului asupra unui membru de familie este deosebit de sever. Trauma psihologică poate include tulburări de stres post-traumatic (PTSD), depresie, anxietate și alte tulburări psihologice severe. Victimele se confruntă cu trădarea încrederii și cu violența venită din partea unei persoane apropiate, ceea ce agravează suferința. Efectele pe termen lung pot include dificultăți în stabilirea și menținerea relațiilor sănătoase, pierderea încrederii în oameni și izolare socială. Consilierea psihologică și sprijinul specializat sunt esențiale pentru recuperarea victimelor.

Codul Penal include dispoziții specifice pentru a proteja victimele și pentru a sancționa adecvat agresorii. Cu toate acestea, investigarea și urmărirea penală a violului familial prezintă provocări semnificative.

Colectarea probelor poate fi dificilă din cauza reticenței victimelor de a raporta infracțiunea și de a coopera cu autoritățile. Probele medicale, mărturiile și dovezile circumstanțiale sunt cruciale, dar adesea dificil de obținut. Victimele pot fi reticente în a raporta abuzul din cauza fricii de represalii, a dependenței economice sau emoționale de agresor și a stigmatizării sociale.

Educația și conștientizarea publicului cu privire la gravitatea violului familial și la resursele de sprijin disponibile sunt esențiale pentru prevenirea acestei infracțiuni și pentru sprijinirea victimelor. Campaniile de sensibilizare publică pot ajuta la reducerea stigmatizării și la încurajarea raportării infracțiunilor de viol familial.

De asemenea, formarea adecvată a profesioniștilor care interacționează cu victimele, inclusiv polițiști, personal medical și asistenți sociali, este crucială pentru asigurarea unui răspuns sensibil și eficient la nevoile acestora. Pregătirea corespunzătoare poate contribui la creșterea eficienței în investigarea și urmărirea penală a acestor cazuri.

5. MĂSURI DE PREVENIRE A VIOLULUI SĂVÂRȘIT ASUPRA UNUI MEMBRU DE FAMILIE

- *Întărirea legislației și a cadrului juridic*

O măsură esențială de prevenire a violului asupra unui membru de familie este întărirea legislației și a cadrului juridic existent. Aceasta poate include:

- Reformarea Codului Penal: Adoptarea unor prevederi mai stricte și clar definite care să sancționeze violența sexuală în familie, inclusiv revizuirea și actualizarea periodică a legislației pentru a răspunde nevoilor societății.
- Implementarea unor politici clare: Crearea și implementarea unor politici naționale clare care să abordeze prevenirea și combaterea violului familial, cu un accent pe protecția victimelor și reabilitarea agresorilor.

- *Acces facilitat la servicii de sprijin*

Asigurarea accesului facilitat la servicii de sprijin pentru victime este crucială. Aceasta poate fi realizată prin:

- Crearea centrelor de sprijin: Stabilirea și finanțarea centrelor de sprijin specializate pentru victimele violenței familiale, care să ofere asistență medicală, psihologică și juridică.
- Linii de asistență telefonică: Implementarea unor linii de asistență telefonică disponibile 24/7, unde victimele pot raporta abuzul și pot primi consiliere și îndrumare.

- *Formarea și sensibilizarea profesioniștilor*

O măsură eficientă de prevenire constă în formarea și sensibilizarea profesioniștilor care interacționează cu victimele. Aceasta include:

- Traininguri specializate: Organizarea de traininguri și cursuri de formare continuă pentru polițiști, judecători, medici, asistenti sociali și alte persoane care pot întâlni victime ale violului familial, pentru a asigura un răspuns adecvat și sensibil.
- Campanii de sensibilizare: Dezvoltarea de campanii de sensibilizare în instituții, cum ar fi școlile și spitalele, pentru a educa profesioniștii despre semnele abuzului și modalitățile de intervenție.

• *Educația și conștientizarea publicului*

Educația publicului larg și conștientizarea sunt esențiale pentru prevenirea violenței familiale. Măsurile pot include:

- Campanii de educare publică: Lansarea de campanii media și programe educaționale pentru a informa publicul despre gravitatea violenței în familie și despre resursele disponibile pentru victime.
- Programe educaționale în școli: Integrarea unor programe educaționale în curriculum școlar pentru a educa tinerii despre respectul în relații, consimțământ și despre cum să identifice și să raporteze abuzurile.

• Colaborarea interinstituțională

O abordare eficientă pentru prevenirea violului familial implică colaborarea între diferite instituții și organizații. Măsuri specifice includ:

- Crearea de rețele de suport: Dezvoltarea unor rețele de colaborare între poliție, sistemul judiciar, serviciile medicale, organizațiile non-guvernamentale și alte entități relevante pentru a asigura un răspuns coordonat și eficient la cazurile de violență familială.
- Parteneriate cu organizații non-guvernamentale: Sprijinirea și finanțarea organizațiilor non-guvernamentale care oferă servicii pentru victimele violenței familiale, pentru a extinde capacitatea de răspuns și a îmbunătăți calitatea serviciilor oferite.

• *Monitorizarea și evaluarea politicilor*

Monitorizarea și evaluarea constantă a politicilor și programelor de prevenire sunt esențiale pentru a asigura eficacitatea acestora. Aceasta poate include:

- Evaluări periodice: Realizarea de evaluări periodice ale programelor și politicilor de prevenire pentru a identifica punctele forte și slabe și pentru a ajusta strategiile în consecință.
- Colectarea și analiza datelor: Colectarea și analizarea datelor privind cazurile de violență familială pentru a înțelege mai bine fenomenul și pentru a dezvolta politici bazate pe dovezi concrete.

CONCLUZIE

Violul săvârșit asupra unui membru de familie reprezintă o infracțiune gravă, cu consecințe devastatoare pentru victime și pentru dinamica familială. Această formă de violență implică nu doar aspecte legale și judiciare complexe, dar și implicații profun-

de asupra sănătății psihologice și emoționale a victimelor. Abordarea acestei probleme necesită o combinare eficientă de măsuri legislative, intervenții sociale și educative, și o colaborare strânsă între diferite entități și organizații. Îmbunătățirea legislației existente pentru a proteja mai eficient victimele, asigurarea unui acces facil la servicii de sprijin și formarea continuă a profesioniștilor sunt pași critici pentru prevenirea și combaterea violului în familie.

Educația publicului și sensibilizarea comunității sunt la fel de importante, contribuind la schimbarea atitudinilor și la promovarea unor relații sănătoase și respectuoase în cadrul familiei. În plus, monitorizarea constantă a politicilor și evaluarea periodică a măsurilor implementate sunt necesare pentru a asigura eficacitatea intervențiilor și pentru a răspunde dinamic nevoilor și provocărilor întâlnite în combaterea acestei forme grave de violență.

Prin implementarea acestor strategii integrate și prin angajamentul continuu al tuturor părților implicate, putem spera să reducem semnificativ numărul cazurilor de viol familial și să oferim un suport adecvat și respectuos victimelor acestor infracțiuni.

REFERINȚE

1. Codul Penal al Republicii Moldova
2. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova
3. McGlynn, Clare, și Marilyn Freeman. *Domestic Violence: Law, Policy, and Practice*
4. Payne, Brian P., și Randy R. Gainey. *Family Violence and Criminal Justice: A Life-Course Approach*
5. Lombard, Nancy, și Lesley McMillan (ed.). *Violence Against Women: Current Theory and Practice in Domestic Abuse, Sexual Violence and Exploitation*
6. Studii și rapoarte ale organizațiilor non-guvernamentale din Republica Moldova despre violența familială și abuzurile sexuale